

VERSLAG van de bijeenkomst met Maarten de Gans in Zeist op 9 juni 2012:

“Beleving van de jaarfeesten op het Zuidelijk halfrond”

Latijns Amerika is zó groot, dat je er niet bent met de constatering, dat de seizoenen omgekeerd verlopen: in Cali bijvoorbeeld, dat in een tropische zone ligt, kun je niet stellen dat het Kerstfeest in de zomer valt, omdat het er áltijd “zomer” is, namelijk tropisch warm, met alleen verschil tussen de droge tijd en de regentijd.

Maarten wil dit grote en belangrijke thema vooral benaderen vanuit *waarnemingen*, niet theorieën. Het is zo’n belangrijk thema, omdat het wezenlijk is voor het Christendom, het ritmische beleven van het natuurlijke en het christelijke jaarverloop. Het vormt een basis om dichterbij Christus te komen. Daarom kunnen we in een middag hier alleen even aan tippen.

Eén van de moderne manieren om het Christendom te beoefenen, is juist om Zijn aanwezigheid in het jaarverloop te leren waarnemen.

In de Christengemeenschap zijn de teksten van de getijdengebeden, de kleuren aan het altaar in de loop van het jaar een deel van ons leven. Er wordt niet zo veel over gesproken, maar als we hier wakkerder voor worden, is het iets bijzonders als bijvoorbeeld na vier weken het zwarte altaar ineens rood is geworden.

Sommige mensen beleven de aarde in de tegenstelling Noord-Zuid, maar met de tropen als midden, maar dit zou een ander thema zijn. Hoe verder naar het Zuiden je komt, hoe meer het seizoen omgekeerd is aan dat van het Noordelijk halfrond. Er zijn maar weinig plekken te vinden met het oerbeeld-achtige karakter zoals op het Noordelijk halfrond, maar ook hier in Europa beleeft men inmiddels dat de jaargetijden “uit hun voegen” raken door klimaatverandering. Jaarfeesten op het Zuidelijk halfrond :

Advent	- begin zomer
Kerst	- hoog zomer
Pasen	- herfst
St. Jan	- winter

Het kan een hele belangrijke ervaring zijn om het omgekeerde te beleven. Het kan je leven veranderen, in relatie tot de Christelijke jaarfeesten. In het vorige verslag werd de beleving gememoreerd van een vrouw uit Duitsland, die Kerstmis in Buenos Aires beleefde. Sindsdien weet ze: Kerstmis is niet hetzelfde als winter! Zij beleefde echt *Kerstmis* en dit was voor haar een vernieuwing in de beleving van Christelijke feesten.

Als we beginnen bij Pasen: in het boek van Emil Bock, kun je de indruk krijgen, dat hij de opstanding gelijk stelt met het natuurlijke gebeuren in de lente. Maar zonder lijdenstijd, zonder passie, is er geen opstanding. In de Stille Week in Europa is dit soms verwarrend: de natuur barst vaak al los. Maar strikt genomen heeft de lente niet zozeer met de Zoon te maken, als wel met de Vader: de onophoudelijke trouw, dat de wereld verdergaat, dat het fundament, de wereldgrond telkens opnieuw geboren wordt, zich vernieuwt, dit vindt zijn uitdrukking in het natuurlijke gebeuren.

In godsdiensten in Libanon en Syrië, b.v. de Adonis-cultus, waarin een voorchristelijke vorm van loutering en opstanding gevierd werd, daar werden deze feesten in de *herfst* gevierd. Een beeld werd naar de zee gedragen en na drie dagen ondergedompeld te zijn geweest weer teruggedragen naar de tempel. Zo werd in de herfst een opstanding beleefd, niet een natuurlijke,

maar een innerlijk beleefde opstanding, geoefend, voorbereid, na een intensief lijden. Bij het Pasen op het noordelijk halfrond ligt het gevaar er in, dat je gaat geloven dat je de opstanding al beleeft aan het ontluiken van de natuur. Maar de opstanding is niet een natuurlijk feest. Wat komt daar tot opstanding? Zo ook bij de Hemelvaart: dit is vaak een prachtige dag met wolken. De natuur doet dit feest mee. Doet de natuur dat, omdat die zo is, of *omdat* het Hemelvaart is? We moeten de vanzelfsprekendheden hier uitdagen.

Maarten schildert nu, hoe in de gemeente Buenos Aires de vier grote Christelijke jaarfeesten met de kinderen worden gevierd.

Als eerste **Pasen**: dit is het Fiesta del Pan, het Broodfeest, want het graan is geoogst. Er wordt een lemniscaat op de vloer gelegd van dennetakken, met daarop kleurige herfstbladeren en bloemen. De Broodjonkvrouw komt binnen, met een grote mand vol kleine broodjes met een klein kruisje erop. Eén voor één lopen de kinderen de lemniscaat, en dan krijgen ze een broodje uitgereikt.

Voor Hemelvaart en Pinksteren is nog niet echt een eigen feesttraditie ontwikkeld.

Met **Sint Jan** is het midwinter. Bij diverse volkeren is het de gewoonte om grote Sint Jans-vuren te maken. Bij ons niet.

Het Sint Jansfeest voor de kinderen in de gemeente heeft inmiddels een naam verworven. De kinderdienst vindt (zoals bij al deze feesten) ná de Mensenwijdingsdienst plaats. Er is een verhaal, er worden liederen gezongen, maar daarna komt waar het om gaat: de kinderen moeten hun weg zoeken door een labyrint van gangen (met meubels, kasten en doeken ingenieus gebouwd, de vorige dag, door priesters en gemeenteleden). Kind na kind moet binnengaan en zijn weg zoeken. Drie wachters in wit gewaad wijzen, als het nodig is, de weg. Op een gegeven ogenblik ga je door een lage ingang, op je knieën, om uiteindelijk de grot binnen te gaan, waar je onder het transparant van de zon een ontmoeting hebt met de figuur van Johannes de Doper, die daar staat, kaarsrecht, eenvoudig, streng. De kinderen zijn voorbereid, ze weten hoe het ritueel gaat, wat ze moeten zeggen als ze hem hun hand geven: "Buiten schijnt de zon, binnen schijnt het gouden licht van mijn hart". Dan krijgen ze een mooi edelsteentje.

Vanaf vijf jaar mogen ze deelnemen. Soms zijn het er wel meer dan honderd, als je ook de ouders en jeugdigen van boven de 14 meetelt! Het licht schijnt in de duisternis, niet alleen met Kerstmis. En dit is het feest waarvoor we het allerhardste moeten werken...

Michaëlsfeest In Buenos Aires is de kerkruimte gunstig ingedeeld: deze is gemakkelijk in tweeën te delen d.m.v. een schuifdeur.

Na de Kinderdienst en voor het feest moeten de mensen en kinderen dus even 15 à 20 minuten wachten. Dat is daar geen probleem: iedereen moet altijd wachten... De stoelen worden in halve kringen gezet, kijkend naar de gesloten schuifdeurenwand. Na het verhaal moet iedereen de ogen dicht doen, niet alleen de kinderen, de ouders en grootouders ook, terwijl er muziek wordt gespeeld. Iedereen doet dit ook, er is een grote bereidheid mee te doen. Als de muziek ophoudt, mag je je ogen open doen; de Aartsengel Michaël "in eigen persoon" is dan verschenen. Hij is aangekleed met een paar prachtige vleugels, die Leonore Kovacs heeft gemaakt naar een schilderij van Rogier van der Weyden.

Michael staat, iets naar links, op zijn verhoging met voor zich een weegschaal; op een lage tafel in het midden liggen brokjes gesteente, versierd met lentebloemen. Rechts staat een hoge tafel,

waarop mooie kristallen liggen, eentje heel groot die ons elk jaar een Vrije School uitleent voor dit doel. Eén voor één mogen de kinderen een kristal in een van de schalen leggen, waarbij ze proberen de balans te zoeken. Als alle kinderen aan de beurt zijn geweest komt er plotseling een duiveltje met een ijzeren kettinkje, dat hij –zeer duidelijk hoorbaar - in een van de schalen gooit, waardoor ze weer uit balans raken. Als het goed gaat: ademloze stilte... Dan neemt een van de priesters de daarvoor passende kristal van de hoge tafel, en doet die in de andere schaal... zo wordt de balans hersteld.

Op dit feest komen ca. 60 kinderen af.

Het Michaëlsfeest op het Zuidelijk halfrond markeert de overgang van voorjaar naar zomer. In veel zuidelijke en ook in de mediterrane culturen is het leven niet meer zo serieus als de lente begint: het leven op straat begint weer, vormverlies treedt op, het is moeilijk om tot ernst en innerlijkheid te komen. In de herfst word je vanzelf ernstig, naar binnen gekeerd.

Bij ons is het *met Pasen* herfst. Het natuurlijke beleven van sterven en opstanding kun je in de herfst goed beleven, zoals in de oude voorchristelijke culturen ook geweten werd.

Maar de kracht van Christus moet toegevoegd worden om dit, tegen de natuur in, te beleven.

In de gemeente wordt ook **Sint Nicolaas** gevierd; dit is verreweg het populairste feest.

Sinterklaas wordt gevierd op een iets andere wijze dan in Nederland, als Adventsfeest.

Sint verschijnt in het hemelsblauw, met een gouden mijter. Hij is een soort hemelsbode.

Hij zegt: "Ik kom van de grote gouden trap van de hemel. Ik heb Maria ontmoet; zij was bezig een kleedje te weven voor het Jezuskind. Ik kom vertellen dat het spoedig Kerstmis wordt.."

Het is meer dan eens voorgekomen, dat na deze scène een (helemaal niet zo klein) kind na afloop naar Cristina gaat, wetend dat zij achter de kerk woont, waarvandaan de Sint nl. verschijnt en vraagt: "Heb jij Sinterklaas op de gouden trap naar beneden zien komen?"

Hij heeft ook een knecht, Ruperto, niet zwart, maar wel een duister figuur, die niet rechtop wil lopen of spreken. Ruperto heeft twee boeken over de daden van de kinderen: een zwart (dunner) en een goud (dikker), waarin alle niet zo goede, respectievelijk wél heel goede "daden" van de kinderen staan opgeschreven, die worden voorgelezen door Nicolaas. Hierna krijgen de kinderen een cadeautje, iets lekkers, ingepakt, wat ze thuis mogen openmaken.

Eigenlijk is het een prachtige cultuur, dit gewetensonderzoek vóór het feest, zoals carnaval voor Pasen (althans zo was het oorspronkelijk bedoeld).

Voor dit feest is geen leeftijdsgrens, ze mogen allemaal komen.

Verder met **Kerstmis**. In de Kersttijd is bij ons de grote vakantie begonnen. De zon schijnt heerlijk warm, je ligt het liefste half bloot op het strand. Je verliest jezelf gemakkelijk naar buiten toe.

In deze tijd zijn de woorden van het Kerstepistel, waarin gesproken wordt over "bedrieglijk schijnlicht" en "onwaardige zinnenzucht" enorm richtingwijzend. Het felle licht van de zon, de "koperen ploert" in deze tijd van het jaar, maakt dat juist de buitenkant, de huid van de mens overbelicht wordt. De nadruk valt op de buitenkant, je ziet alleen de huid, de oppervlakte, door het bedrieglijk schijnlicht. Maar door het Kerstepistel kun je juist bevrijd worden van de onwaardige zinnenzucht en het bedrieglijk schijnlicht.

Natuurlijk geldt alles wat in een epistel gezegd wordt voor het hele jaar!

Het gevaar van de feesten is altijd dat het alleen maar traditie wordt, en niet meer bewust beleefd qua inhoud. Als het met Kerstmis pufwarm is, moet je meer moeite doen voor een kerststemming, je krijgt geen cadeautje uit de natuur, zoals bij een witte kerst.

De geboorte van het kerstkind is echter niet plaatsgebonden.